

Ставлення до фізичної культури першокласників та їхніх батьків

Боднарчук О.М., Заневський І.П.

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація:

Метою роботи є виявлення ставлення першокласників та їхніх батьків до фізичної культури і спорту. В експерименті брали участь 92 першокласники та їхні батьки. З'ясовано наскільки першокласники охоплені заняттями у спортивних секціях, танцювальних гуртках, тощо. Виявлено пріоритети першокласників стосовно використання свого вільного часу, а також погляди з цього приводу їхніх батьків. Доведено, що 89% першокласників та 93% їхніх батьків вважають заняття фізичною культурою і спортом корисними для збереження і зміцнення здоров'я.

Боднарчук Е.Н., Заневский И.Ф. Отношение к физической культуре первоклассников и их родителей. Целью работы является определение отношения первоклассников и их родителей к физической культуре и спорту. В эксперименте принимало участие 92 первоклассника и их родители. Выяснено в какой мере первоклассники охвачены занятиями в спортивных секциях, танцевальных кружках и т.п. Выявлены приоритеты первоклассников относительно проведения свободного времени, а также взгляд их родителей по этому поводу. Доказано, что 89% первоклассников и 93% родителей считают занятия физической культурой и спортом полезными для сохранения и укрепления здоровья.

Bodnarchuk O.M., Zanevsky I.P. An attitude to the physical culture of first-graders and their parents. The purpose of the work is the determination of the attitude of first-graders and their parents toward physical culture and sport. In experiment took part 92 first formers and their parents. There were determined in what measure first-graders are organised with participations in the sport sections, the dancing clubs, etc. The priorities of first-graders relative to spending of free time are discussed, as well as the point of view of their parents in regard to this. It is proved that 89 per cent of first formers and 93 per cent of their parents thought exercises of physical education and sport healthy.

Ключові слова:

фізична культура, спорт, першокласники, здоров'я, батьки, вільний час.

физическая культура, спорт, первоклассники, здоровья, родители, свободное время.

physical culture, sport, first-graders, health, parents, the free time.

Вступ.

Одним із важливих заходів, передбачених Державною програмою розвитку фізичної культури і спорту на 2007-2011 роки, є розроблення й запровадження у навчальних закладах системи контролю за станом фізичного розвитку та здоров'я вихованців, учнів, студентів та інших осіб, що навчаються в цих закладах [3]. Початок навчання у школі пов'язаний із впливом на організм першокласника несприятливих факторів, пов'язаних зі збільшенням загального навантаження, необхідністю засвоєння великих обсягів навчальної інформації та недостатня увага до організації рухового режиму. Все це створює передумови для відхилень у стані здоров'я учнів. Початкова школа й сім'я повинні спільно вирішувати низку проблем, пов'язаних зі здоров'ям школярів. Тому актуальним є формування і підтримування позитивного, свідомого ставлення школярів до здоров'я, сприяння вихованню потреби у самостійних заняттях, розширення кола знань, умінь та навичок здорового способу життя.

Аналіз наукової літератури свідчить про підвищений інтерес вчених до проблем фізичної культури підростаючого покоління. Доведено, що успішне вирішення проблем фізичної підготовленості в ранньому шкільному віці, сприяє відповідному стану здоров'я, фізичному розвитку, працездатності, успіхам у навчанні та спорті учнів у подальшому житті. На сьогодні значна кількість дітей мають низький рівень рухової підготовленості та рухової активності, нижчий від гігієнічних норм у середньому на 60-75% [1, 4]. Наслідком цього є смертельні випадки дітей на уроках фізичної культури. Для попередження таких випадків необхідно з раннього віку вчителям разом з батьками звернути увагу на організацію необхідного рухового режиму школяра [2, 6]. За даними ВООЗ організовані заняття фізичними вправами впродовж тижня мають складати не менше 6-ти годин для підтримання здоров'я [11]. У загальноосвітніх навчальних закладах

учні практично не досягають необхідного рівня рухової активності. На думку вчителів, вплив учителя фізичної культури є таким же істотним для формування позитивного ставлення до здорового способу життя, як і вплив сім'ї (47%) [9]. Однак залишається недостатньо вивченим питання стосовно ставлення учнів та їхніх батьків до фізичної культури і спорту.

Робота виконана в рамках завдань НДР за темою 3.1.1. «Теоретико-методичні та програмно-нормативні основи фізичного виховання учнів і студентів» Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006-2010 рр., номер державної реєстрації 0107U000771.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета дослідження: вивчити ставлення учнів перших класів та їхніх батьків до фізичної культури. **Завдання дослідження:** виявити ставлення першокласників та їхніх батьків до фізичної культури і спорту; з'ясувати зайнятість першокласників у спортивних секціях, танцювальних гуртках, тощо; дослідити форми дозвілля, які найбільш популярні у першокласників і порівняти їх з поглядами їхніх батьків.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел, соціологічні методи (анкетування, інтерв'ювання) [8], методи математичної статистики, застосовані для опрацювання результатів анкетування [5, 10].

Метод статистичних гіпотез. Нульова гіпотеза:

$$H_0(\varphi = 1)$$

де φ – відносна частота відповіді «Так» у генеральній сукупності. Тобто, згідно з нульовою гіпотезою, припускаємо, що відповідь «Так» є визначальною для генеральної сукупності.

Вибіркові статистичні характеристики визначалися за формулами:

$$f = \frac{\sum}{n} 100\% - \text{відносна частота позитивних відповідей,}$$

$m = \frac{f(100 - f)}{n}$ (%) – стандартна похибка відносної частоти, де y – абсолютна кількість відповідей «Так»; n – загальний обсяг вибіркової сукупності, тобто кількість респондентів.

Обчислення в ході перевірки нульової гіпотези проведено з використанням комп'ютерної програми Statistica (Basic statistics and tables / Difference tests / Difference between two proportions).

Кількісний аналіз характеру статистичного взаємозв'язку альтернативних відповідей на запитання анкети батьків і дітей проведено з використанням тетракоричного коефіцієнта кореляції, який обчислювався за формулою:

$$r = \frac{ad - bc}{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}$$

де a – кількість пар респондентів (батьків і школярів), які дали позитивні відповіді на запитання, d – кількість пар респондентів, які дали негативні відповіді на запитання; b – кількість пар респондентів, які дали протилежні відповіді, притому, що відповідь «Так» дали батьки, і c – кількість пар респондентів, які дали протилежні відповіді, притому, що відповідь «Так» дали школярі).

Істотність статистичного взаємозв'язку оцінювалася з використанням χ^2 -квдрат критерію Пірсона за формулою: $\chi^2 = nr^2$, де $n = a + b + c + d$ – загальна кількість респондентів.

Обчислення в ході перевірки нульової гіпотези проведено з використанням комп'ютерної програми Statistica (Nonparametrics/2x2 Tables).

Оскільки результати анкетування були представлені у ранговій шкалі вимірювань, то для їхнього опрацювання використовувалися методи непараметричної статистики. Узгодженість відповідей стосовно пріоритетів у проведенні дозвілля досліджувалося з використанням χ^2 -квдрат критерію Фішера й коефіцієнта конкордації Кендалла. Розрахункове значення χ^2 -квдрат критерію Фішера для порівняння характеру розподілу з теоретично очікуваним розподілом за повної їх конкордації визначалося за формулою:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n \frac{(R_{ij} - R_j^c)^2}{R_{ij}}$$

де R_{ij} , R_j^c – відповідно ранги за оцінками респондентів й розрахунковий середній ранг; m – кількість респондентів; n – кількість об'єктів оцінювання. Коефіцієнт конкордації Кендалла обчислювався за формулою:

$$W = \frac{\chi^2}{m(n-1)}$$

Організація дослідження. Дослідження проводилось на базі ЗСШ №9 і ЗОШ №13 м. Львова у другому семестрі 2009-2010 навчального року. Методом інтерв'ювання на уроці фізичної культури, незалежно від батьків, опитано 92 учні чотирьох перших класів. На батьківських зборах батьки тих самих учнів у письмовій формі дали відповіді на запитання анкети:

1. Чи вважаєте Ви (чи вважаєш ти), що заняття фізичною культурою і спортом корисними для

здоров'я? Варіанти відповіді: так, ні, можливо.

2. Чи займається Ваша дитина (чи займаєшся ти) спортом, танцями? Варіанти відповіді: так, ні.
3. Чим найбільше подобається займатись Вашій дитині (тобі) у вільний час? (варіанти відповіді: гратися з дітьми, гуляти, комп'ютерні ігри, переглядати телепередачі: читати книжки, малювати; займатися спортом, допомагати батькам).
4. Чи у Вас (у тебе) вдома є м'яч, скакалка, гантелі, гімнастичний обруч, фрізбі, велосипед, лижі, ковзани, перекладина, спортивний куток.

Результати дослідження.

Негативних відповідей на перше запитання не було. Абсолютна більшість батьків та їхніх дітей вважають, що заняття фізичною культурою і спортом корисні для здоров'я (рис. 1). Огримані нами дані про переконання школярів у корисності фізичних вправ відповідають результатам інших досліджень [7], що підтверджує їхню об'єктивність.

Кількість дітей, що твердо переконані у корисності занять вірогідно більша (89%; $p < 0,001$) від тих, які припускають таку можливість, але не мають твердої впевненості. Ще більша впевненість у корисності фізичної культури виявлена у відповідях батьків (93%; $p < 0,001$). Порівняння відповідей дітей та батьків дозволяє стверджувати, що у їхніх поглядах щодо корисності фізичних вправ для здоров'я відсутні статистично істотні ($p=0,297$) розбіжності (табл. 1).

Оскільки було отримано тільки два варіанти відповідей («так» і «можливо»), однастайність відповідей дітей та їхніх батьків в родині досліджувалася з використанням тетракоричного коефіцієнта кореляції. Результати статистичного опрацювання, які зведено в табл. 2, свідчать про певну узгодженість відповідей в родині ($r=0,409$; $p = 0,0001$).

Привертають до себе увагу 11 пар відповідей (12% від загальної кількості), у яких батьки й діти відповідають по-різному на це запитання. Невисока узгодженість відповідей свідчить про те, що батьки, знаючи про корисність занять фізичною культурою, не доносять дітям відповідної інформації, не показують особистим прикладом, як дбати про своє здоров'я, займаючись фізичними вправами. Серед другої частини родин саме діти переконані у корисності фізичних навантажень для здоров'я, тоді як їхні батьки лише припускають існування позитивного впливу. Невисока узгодженість відповідей дітей і батьків пояснюється, імовірно, викладанням уроків, які дають інформацію щодо здорового способу життя, зокрема, основи безпеки життєдіяльності, фізична культура, проведенням фізкультурхвилок, рухливі перерви, тобто впливом школи.

Першокласники знають про користь фізичної культури і спорту, тому потрібно зусиллям вчителя фізичної культури і батьків активізувати їх до регулярних активних занять з метою збереження та зміцнення здоров'я учнів.

Не звертаючи уваги на тверде переконання більшості дітей та їхніх батьків щодо корисності занять фізичними вправами і спортом, менше половини першокласників (36%) займаються спортом додатково до уроків фізичної культури (рис. 2). Батьки у 30% відповідей підтвердили, що їхні діти відвідують різні

Таблиця 1

Результати перевірки нульової гіпотези стосовно відповідей на запитання «Чи вважаєте Ви (чи вважаєш ти), заняття фізичною культурою і спортом корисними для здоров'я?»

Параметри	Батьки			Школярі		
	Так	Можливо	Разом	Так	Можливо	Разом
Кількість	86	6	92	82	10	92
p^*	<0.001			<0.001		
p^+	0.284					

p^* – рівень істотності для сукупностей (батьків і школярів окремо),
 p^+ – рівень істотності для порівняння сукупностей.

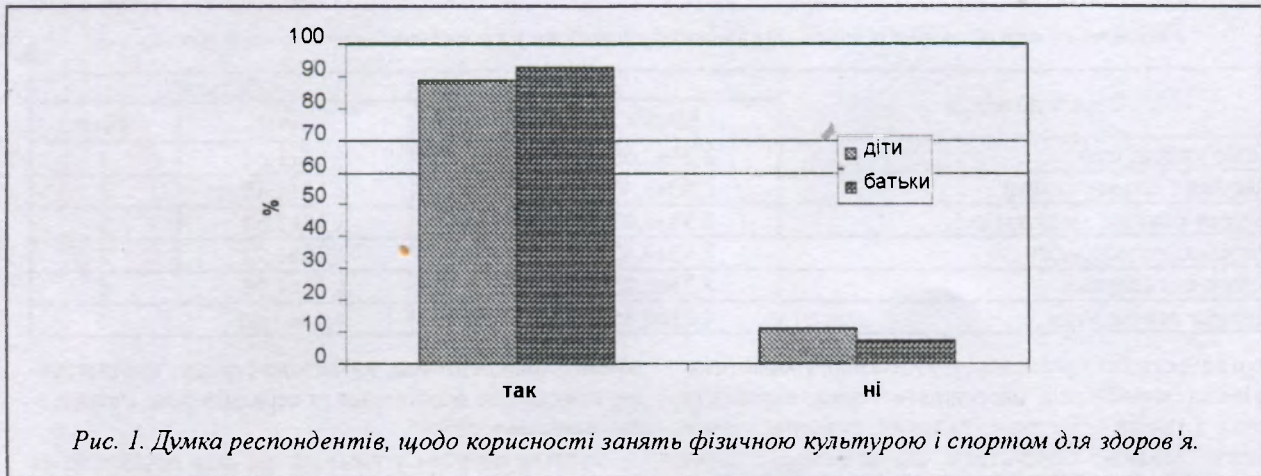

Рис. 1. Думка респондентів, щодо корисності занять фізичною культурою і спортом для здоров'я.

Таблиця 2

Статистична таблиця «2x2» стосовно відповідей на запитання «Чи вважаєте Ви (чи вважаєш ти), заняття фізичною культурою і спортом корисними для здоров'я?»

Батьки / діти	Так	Можливо	Разом
Так	76	5	81
Можливо	6	5	11
Разом	82	10	92
χ^2 -кв.	15.43		
p	0.0001		
r	0.409		

Таблиця 3

Результати перевірки нульової гіпотези стосовно відповідей на запитання «Чи займається Ваша дитина спортом, танцями?» / «Чи займаєшся спортом, танцями?»

Параметри	Батьки			Школярі		
	Так	Ні	Разом	Так	Ні	Разом
Кількість	28	64	92	33	59	92
p^*	0.0075			0.054		
p^+	0.435					

p^* – рівень істотності для сукупностей (окремо батьків і школярів):
 p^+ – рівень істотності для порівняння сукупностей.

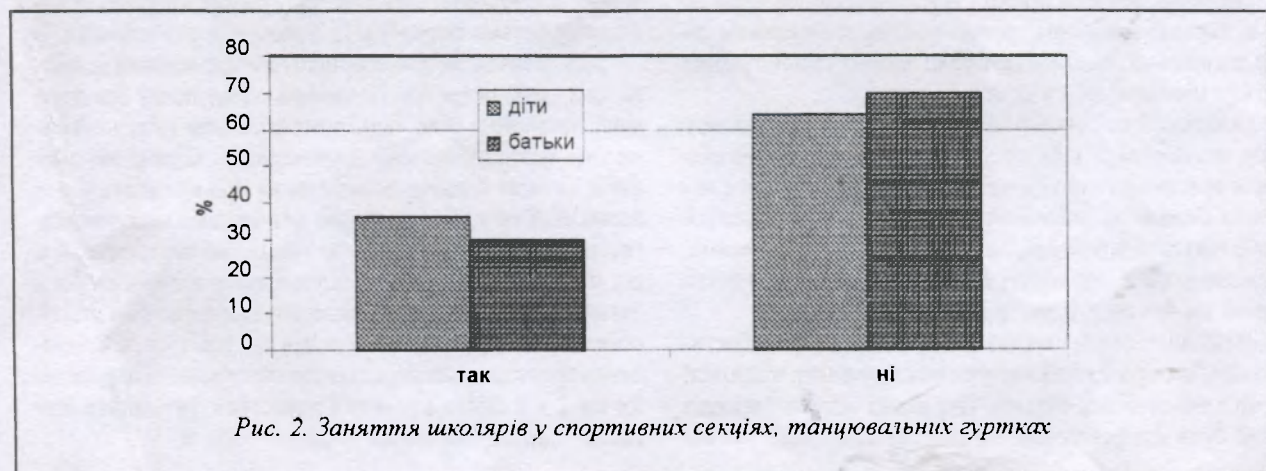

Рис. 2. Заняття школярів у спортивних секціях, танцювальних гуртках

Таблиця 4

Статистична таблиця «2x2» стосовно відповідей на запитання «Чи займається Ваша дитина спортом, танцями?» / «Чи займаєшся спортом, танцями?»

Батьки / діти	Так	Ні	Разом
Так	21	7	28
Ні	12	52	64
Разом	33	59	92
<i>Хі-кв.</i>		26,79	
<i>p</i>		<0,001	
<i>r</i>		0,540	

Таблиця 5

Результати опрацювання відповідей стосовно уподобань у проведенні вільного часу (ранги)

Форми дозвілля	Діти		Батьки	
	M±SD	місце	M±SD	місце
Комп'ютерні ігри	2,23±1,69	1	4,04±1,64	4
Гратися з дітьми, гуляти	2,50±1,45	2	2,12±1,49	1
Читати книжки, малювати	2,58±1,61	3	3,26±1,54	3
Перегляд телепередач	3,52±1,43	4	2,70±1,22	2
Займатися спортом	4,25±0,86	5	4,73±1,25	6
Допомагати батькам	4,92±0,55	6	4,16±1,13	5

спортивні секції (з велоспорту, художньої гімнастики, плавання, акробатики, настільного тенісу, карате) та гуртки з танців (народних, бальних, сучасних, спортивних). Можемо припустити, що невелика різниця (6%) у відповідях різних членів родини пояснюється нерегулярним характером цих занять. Загалом же діти та їхні батьки статистично однотайні ($p > 0,4$) у своїх відповідях (табл. 3).

Кількість першокласників, які не займаються у спортивних секціях або танцювальних гуртках більша ($p < 0,06$) від тих, які займаються додатково до уроків фізичною культурою. Навчально-виховний процес загальноосвітньої школи все більше переважується предметами, які розвивають тільки розумову діяльність. Очевидно, що батьки не задаються ціллю, не бачать потреби у заняттях дітей фізичними вправами. Батьки не вмотивовані на це, помилково вважають, що рухової активності на уроках фізичної культури достатньо для підтримання здоров'я дітей.

Достовірність відповідей дітей на друге запитання оцінювалася шляхом порівняння з відповідями їхніх батьків (табл. 4). Насторожує велика кількість пар відповідей (19, що складає 21% від загальної кількості), в яких батьки та їхні діти дали протилежні відповіді на те саме запитання. Те, що 12 дітей відповіли, що ходять до спортивної секції, хоча насправді (за відповідями батьків) це не відповідає дійсності, можна пояснити бажанням дітей додатково займатися спортом, природною потребою дитини показати себе у кращому вигляді.

Оскільки 7 відповідей батьків були позитивними при тому, що відповіді їхніх дітей – негативними, маємо підстави припускати, що батькам також властива риса видавати бажане за дійсне. Зрозуміло, що батьки хотіли б або навіть планують віддати дітей у спортивні секції. Можливо також, що заняття тільки розпочалися, і дехто з дітей ще не усвідомлює, що це заняття спортом.

Важливо було дізнатися чим найбільше подобається займатися у вільний час учням і порівняти відповіді дітей з уявленнями батьків. Отримані оцінки батьків і дітей були проранжовані за важливістю форм прове-

дення дозвілля дітьми, визначено середнє арифметичне, стандартне відхилення та середній ранг. Результати наведено у табл. 5.

Заняття спортом у вільний час діти поставили на тільки п'яту сходинку, а батьки – на шосту. Тобто заняття спортом не є пріоритетною формою проведення дозвілля першокласників.

Параметри узгодженості пріоритетів відповідей батьків і дітей стосовно проведення вільного часу учнями виявилися такими (табл. 6): значення хі-квадрат критерію склало 136,5 при шести формах проведення учнями вільного часу. Оскільки рівень істотності хі-квадрат критерію виявився меншим від одної тисячної, можна вважати, що респонденти з досить високою роздільною здатністю визначили важливість зазначених форм проведення вільного часу учнями перших класів. Значення коефіцієнта конкордації (0,297) і коефіцієнта кореляції (0,289) виявилися, на перший погляд, невисокими, але взаємозв'язок між середніми оцінками був статистично істотним ($p = 0,001$).

У 17% сімей відповіді батьків і дітей були повністю протилежними, що говорить про незнання батьками інтересів своїх дітей (табл. 7). Це може пояснюватися обмеженим часом спілкування батьків з дітьми, не бажанням або незнанням того, яким чином організувати проведення вільного часу разом з дітьми. Отож у цьому батьки потребують допомоги, роз'яснення.

Для фізично активного, цікавого проведення вільного часу діти потребують певний спортивний інвентар, тому четвертим було запитання стосовно того, наскільки учні ним забезпечені. Достовірність відповідей школярів та їхніх батьків на запитання про наявність у них вдома спортивного інвентарю визначалася методом статистичних гіпотез. Нульовою гіпотезою передбачалося, що частка неспівпадінь у відповідях школярів та їхніх батьків дорівнює нулю. Критерієм для перевірки цієї гіпотези було обрано χ^2 -Студента для пропорцій. Обчислення проведено з використанням програми «Frequencies for the 2 x 2 table» з пакету Статистика. Результати статистичного опрацювання зведено в табл. 8.

Результати перевірки нульової статистичної гіпотези про ідентичність відповідей школярів та їхніх батьків стосовно уподобань у проведенні вільного часу

Сукупності	Незв'язані $t_{(182; 0,05)} = 1,973$		Зв'язані $t_{(91; 0,05)} = 1,986$	
	t	p	t	p
Форми дозвілля				
Гратися з дітьми, гуляти	1,758	0,080	1,706	0,091
Комп'ютерні ігри	3,318	<0,002	4,290	<0,001
Перегляд телепередач	4,173	<0,001	4,373	<0,001
Читати книжки, малювати	2,902	<0,005	2,818	<0,006
Займатися спортом	3,016	<0,003	3,482	<0,001
Допомагати батькам	5,855	<0,001	5,769	<0,001

Таблиця 7

Взаємозв'язок відповідей батьків і дітей

кількість	$r > 0$			$r < 0$	Разом
	$p < 0,05$	$0,05 < p < 0,1$	$p > 0,1$		
абсолютна	16	6	54	16	92
відсоткова	17	7	59	17	100

$$t_{(4; 0,1)} = 2,132; t_{(4; 0,5)} = 2,776;$$

Таблиця 8

Статистична таблиця результатів порівняння відповідей школярів та їхніх батьків на запитання про наявність вдома спортивного інвентарю

Параметри	Значення					
	0	1	2	3	4	5
Кількість неспівпадінь у відповідях	0	1	2	3	4	5
Відсоток неспівпадінь	0	9,1	18,2	27,3	36,4	45,5
Кількість пар респондентів	9	24	19	22	10	8
Відсоток респондентів	9,8	26,1	20,7	23,9	10,9	8,7
Рівень істотності	0	0,318	0,153	0,077	0,039	0,009

На рівні істотності $p = 0,05$ нульова гіпотеза може бути прийнята для 74 пар респондентів, що складає 80,4% від їх загальної кількості. На рівні істотності $p = 0,01$ нульова гіпотеза може бути відхилена для 8 пар респондентів (8,7%). Тобто відповіді батьків і дітей про наявність у них спортивного інвентарю співпадають у 91,3% ($p = 0,01$). Тобто спортивний інвентар вдома є, але, пам'ятаючи результати попередніх відповідей, можна констатувати, що використовується він не повною мірою.

Висновки.

- Аналіз одержаних нами даних вказує на те, що першокласники (89%) та їхні батьки (93%) вважають заняття фізичною культурою і спортом корисними для збереження і зміцнення здоров'я. Але батьки повинні більш свідомо й активно своїм прикладом заохочувати дітей до регулярних занять фізичною культурою і спортом.
- Більшість першокласників (70%) не займаються спортом додатково, крім уроків фізичної культури. Інтенсифікація процесу навчання та зниження добової рухової активності негативно впливають на фізичний розвиток, стан здоров'я, що призводить до зниження розумової працездатності першокласників.
- Заняття спортом у вільний час діти поставили на тільки п'яту сходинку серед інших занять, а батьки – на шосту. Тобто заняття спортом не є пріоритетною формою проведення дозвілля першокласників.
- Першокласники загалом на задовільному рівні забезпечені вдома спортивним інвентарем, але, пам'ятаючи результати попередніх відповідей,

можна констатувати, що використовується він не повною мірою.

Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук, розробку та обґрунтування методичних рекомендацій для батьків та вчителів фізичної культури щодо організації рухового режиму першокласників, що повинно сприяти підвищенню ефективності процесу фізичного виховання дітей в сім'ї та школі, зміцненню здоров'я.

Література:

- Вільчовський Е.С. Система фізичного виховання молодших школярів: Навч.-метод. посіб. для викл. із студ. вищих навч. закл. освіти І-ІІ рівнів акредитації / Е.С. Вільчовський, М.П. Козленко, С.Ф. Цвек. – К.: ІЗМН, 1998. – 232 с.
- Гаджиев Р.Д. Взаимодействие семьи и школы в формировании здорового образа жизни младших школьников: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования». – Ростов на Дону, 2007. – 25 с.
- Державна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2007-2011 роки: Документ 1594-2006-п, редакція від 15.11.2006. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
- Дубогай А.Д. Физкультура: мы и дети / А.Д. Дубогай, Л.М. Мовчан. – К.: Здоров'я, 1989. – 144 с.
- Лакин Г.Ф. Биометрия / Г.Ф. Лакин. – М.: Высшая школа, 1968. – 288 с.
- Москаленко Н.В. Фізичне виховання молодших школярів / Н.В. Москаленко. – Дніпропетровськ: Інновація, 2007. – 252 с.
- Олимпиава Т.В. Формирование интереса к физической культуре детей младшего школьного возраста / Т.В. Олимпиава // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2005. – № 8. – С. 305 – 308.
- Рабочая книга социолога // Под науч. ред. Г.В. Осипова. – М.: Наука, 1976. – 512 с.
- Ріпак М.О. Фізична культура і здоров'я жінки-вчительки: Методичний посібник із самоосвіти педагога / М.О. Ріпак. – Л.: НВФ «Українські технології», 2005. – 165 с.
- Tadeusiewicz R., Izvorski A., Majewski J. Biometria. – Krakow: AGH. – 1993. – 380 p.
- The World Health Report. 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.who.int/publications-en>

Надійшла до редакції 14.02.2011 р.
Боднарчук Елена Николаевна
Заневский Игорь Пилипович
izanevsky@ukr.net